

A PREDSA SA TOČÍ

Slovenská ilustrácia literatúry pre deti a mládež v roku 2005
Mgr. Barbara Brathová

Ked' som predčasom hodnotila slovenskú ilustračnú tvorbu z roku 2001 na podobnom fóre aké je to dnešné, zamýšľala sa som sa nad skutočnosťou , čo sa zmenilo /ak vôbec niečo/ na situácii ilustrátorov v súčasných podmienkach v súvislosti s vydávaním kníh na Slovensku. Musela som vtedy konštatovať , že k výraznému posunu v tomto zmysle neprišlo a obávam sa zároveň, že napriek faktu, že ubehli ďalšie 4 roky sa markantne situácia nevyprofilovala do adekvátnych /možno aj očakávaných/ polôh. Tento takmer konštantný stav nás opakovane nútí zamýšľať sa nad príčinami daného stavu, respektívne nad návrhmi ich riešenia , hoci na akademickej pôde opäť ostávajú len v polohe diskusií, debát a výmeny názorov.

Jednou z možností ako prakticky a konkrétnie vstúpiť do procesu na vylepšenie možností vydávania kníh slovenským ilustrátorom na Slovensku je ich priebežná prezentácia na výstavách doma i v zahraničí, verbálna i písomná propagácia tvorby autorov na jednotlivých prednáškach a textoch katalógov, článkov v tlači. Akési , nazvime ho, intelektuálne „promo“ slovenských ilustrátorov. Jedným z prestížnych podujatí tohto typu je práve **Bienále ilustrácií Bratislava**, kde prezentáciou diel prirodzene dochádza ku komparácií ilustrácií nielen domáčich autorov, ale národných kolekcí v medzinárodných súvislostiach.

Avšak, a to je dôležitý faktor, BIB prezentuje ilustrácie, ktoré už vydané knižne sú, čiže štatút opäť selektuje tých tvorcov, ktorí knihu vydanú nemajú. Tak sa odrazí na BIB v rámci ilustračnej tvorby to , čo knižne vydané bolo, čo za mnohých okolností malo na vydanie tie či oné príčiny a dôvody. Je to však zároveň šanca , že aspoň týchto tvorcov si môže všimnúť vydavateľ a ponúknut' im podnet na ďalšiu konkrétnu prácu. Tento fakt „postihuje“ predovšetkým však autorov na BIB ocenených , ktorí majú jednoznačne väčší priestor a možnosť prezentácie doma i v zahraničí prostredníctvom sekcie BIB.

Knižný veľtrh v talianskej Bologni, ojedinelý tým, že prezentuje len detskú literatúru , je tiež jednou z možností , kde svoje diela majú možnosť umelci vydavateľom priamo na mieste „predať“. Závisí to však aj od finančných možností jednotlivca, nie každý si môže cestu tohto typu dovoliť . Nepochybne veľa závisí od kontaktov, ktoré sa nadobúdajú a profilujú práve prostredníctvom BIB. Vráťme sa teda domov a spomeňme, že ďalšou možnou prezentáciou je súťaž **Najkrajšie knihy Slovenska**, kde sú sústredené knižné publikácie rôznych žánrov za uplynulý rok pod podmienkou, že ich vydavateľ /nemusí to byť však iba on/ do súťaže prihlási.

Je všeobecne známe / a spomenula som to aj pri otváraní nominačnej výstavy Súčasná slovenská ilustrácia na BIB 2005/ , že ilustrátor je v prirodzenej konkurenčnej mašinérií vydavateľstiev , často tlačený do výrazu, ktorý mu nie je vlastný , stále častejšie uvažuje nad zmyslom ilustrácie a jej dôležitosti aj z existenčného hľadiska. Nie je zanedbateľná aj skutočnosť, že kvalitná ilustrácia vyjde skôr v zahraničí, než u nás doma /čím nechcem tvrdiť, že nevychádza na Slovensku vôbec/ . Avšak proces, dôvody , cesty sú viac ako zložité a mnohokrát berú samotným tvorcom entuziazmus na tvorbu ďalšiu. Nie je ani výnimkou, že mnohí ilustrátori sa živia iným žánrom výtvarného prejavu, čo je za danyh okolností príznačné a logické.

Počas roku 2005 bolo vydaných približne 50 titulov detských kníh , ktorých úroveň je pochopiteľne diametrálne odlišná , vychádza z tvorivých možností autora, z jeho kreatívneho potenciálu, ale aj z požiadaviek /a mnohokrát predovšetkým z nich/ vydavateľstva. Ešte stále pretrváva problém ilustrovanej detskej knihy na patričnej úrovni, čo je pomerne zdrvujúci poznatok v krajinе s tak pevnými základmi a tradičiou ilustrátorskej školy. Ešte stále nevymizli /ak sa neznáročnili/ limity finančné i názorové. Táto situácia posúva teda úroveň detskej knihy do často až úžasu hodných rovín.

BIB 2005 predstavilo vzorku súčasnej ilustračnej tvorby na pomerne vysokej a reprezentatívnej úrovni zastúpených všetkých generácií slovenských ilustrátorov, ktorá rovnocenne obstála v zahraničnej konkurencii. Kolekcia teda navodzuje dojem, že sa má Slovensko v tomto smere čím pochváliť /čo je napokon aj pravda/ , avšak treba mať na zreteli, že tento prezentovaný sumár diel prešiel striktnou selekciou pôvodne ponúkannej tvorby na nominačnú výstavu BIB. Pre bližšiu orientáciu uvádzam, že z oslovených viac ako 50 autorov sa prihlásilo na nominačnú výstavu 26 a na výber BIB 2005 bolo odbornou komisiou určených 18, pričom sa BIB môže podľa štatútu zúčastniť maximálne 20 autorov.

Podobná situácia sa zopakovala na súťaži Najkrajšie knihy Slovenska, kde sice kvantitatívne bola súťaž oboslaná detskými knihami, ale vo finále bolo možné vybrať maximálne z dvoch, troch titulov na cenu. S týmto úkazom sa stretávame pravidelne aj na kvartálnych súťažiach, kde je detských kníh pomerne veľa /to znamená, že sa vydávajú/ , ale úroveň tých, čo môžeme oceniť sa odrazí len fragmentálne.

Pokúsim sa teda predstaviť tituly, ktoré za uplynulý rok vyšli , aby som na konkrétnom materiály dokumentovala tvrdenú skutočnosť.

Na orientačné hodnotenie som si vybrala 27 publikácií, ktoré som sa snažila rozkategorizovať do troch blokov podľa kvality, žánru a výtvarného výrazu. V tejto polohe je nutné ešte podotknúť, že je mimoriadne pozoruhodný jav, ktorý pretrváva už niekoľko rokov a to, že ilustrujú v mnohých prípadoch ľudia , ktorí sa ilustrácií profesionálne nevenovali, alebo nevenujú a preto prirodzene odznejú mená, ktoré poznáme rámovo, fragmentálne, prípadne vôbec. Akokoľvek, je to obraz ilustračnej tvorby, ktorá bola za uplynulý rok publikovaná

a preto je nutné uviesť to, čo vyšlo a čo trh deťom ponúka. Kategórie som si nazvala iba pracovne pre lepšiu orientáciu, neznamená to, že kniha v tej či onej nemá znaky aj inej kategórie, v ktorej na tejto ploche zaradená nie je. Prvá, ktorej sa budem venovať je tzv. *maliarska* /kde je sústredených najviac kníh so snahou o maliarsky prejav s tendenciou a náklonnosťou ku klasickému štýlu ilustrácie/. Druhá je tzv. *alternatívna* /sústredíuje knihy, kde sa objaví karikatúra, komiks, humorné posunutie ilustrácie v zámernej štylizácii výtvarných prvkov/ a tretia tzv. *umelecká* /kde sú sústredené knihy s jednoznačným zámerom o umeleckú , estetickú hodnotu ilustrácie vychádzajúcu zjavne zo slovenskej ilustrátorskej školy/.

Vráťme sa teda k tzv. *maliarskej* kategórii, kde som zhromaždila 9 kníh rôznej ilustrátorskej úrovne i výpovede , pričom je zachovaná postupnosť od menej adekvátnej prezentácie k tej vizuálne prijateľnejšej. Ilustrácie **Mariána Čapku** /Kamaráti na lúke, O. Nagaj, Martin, Osvoeta 2005,1. vyd./ sú dominantou knihy-leporela, kde výtvarne je nepochybne určujúce. Autor sa sústredil na jednotlivé figúry /hmyz, plazy, drobné zvieratká/, ktoré poníma výtvarne masívne , charakterizuje ich príslušnými detailami a „oblieka“ ich do náležitých atribútov s folklórnym prvkom. Postavičky sa pohybujú na hranici realistického zobrazenia a zámernej rozprávkovej nadsázky so snahou o sprístupnenie figúrok malému čitateľovi. Tendenciu istej výtvarnej popisnosti a zámernej prvoplánovosti považoval autor pravdepodobne za nevyhnutnosť vzhľadom k adresátovi. Je to výsostne klasická ilustrácia bez možnosti priestoru na fantáziu respondenta.

Ilustrácie **Jána Vrabca** /Rozprávkam je do spevu , J. Pavlovič, Martin, MS, 2005/ sú kombináciou podkladových, do úzadia posunutých fotografií, na povrchu ktorých aplikuje jemné kresebné figurálne fragmenty. Výjavy sú vo výraze krehké, ľahké načrtnuté dynamickou linkou , šrafovanie posúva obraz z konkrétneho výjavu až po detail. Častý je ľudový motív, ktorý vnímame automaticky ako súčasť ilustrácií tvorených pre spevník. Týmto ľahkým náčrtom podkladová plocha matných fotografií zjavne nepomohla.

Na trh sa v minulom roku dostał aj debut autora - žurnalistu **Juraja Krála** /Alvaro medzi ľuďmi ,J. Kráľ, Bratislava, Junior, 2005,1.vyd./ . Kniha je určená pre čitateľov od 6 rokov a zrejme aj preto zvolil autor /hoci pre mňa osobne pomerne nepochopiteľne/ výrazne naivistickú výtvarnú polohu. Ilustrácie navodzujú dojem akoby ich kreslili deti a je len teoretickou a úvahovou otázkou, či autor takto konal výsostne zámerne , alebo iba jednoducho nevie lepšie kresliť. V tomto prípade sa obávam, že keby kreslili ilustrácie k tejto knihe deti, dopadlo by to lepšie. Tu narážame na žiaľ, nie ojedinelý problém, že vydavatelia a často aj ilustrátori sa domnievajú, že je nutné sa detskému respondentovi priblížiť naivizáciou obrazu. Dietľa je schopné, vzhľadom na svoj psychický svet fantázie, absorbovať neuveriteľné penzum aj výtvarných podnetov, nie je preto nutné „nadbiehať“ mu istým typom ľúbivosti.

Podobnú situáciu môžem dokumentovať aj na obrázkoch **Edity Kubičkovej** /Neuveriteľné dobrodružstvá kocúrika Mňauka, B. Tinák, Martin, MS,2005,1.vyd./, ktoré sa „tvária“ na ilustráciu. Presne ohraničená linka, jednoznačne určená farebnosť, plošnosť, absencia výraznej štylizácie a hlavne autorovej fantázie.

Výtvarnejšiu, /ak chcete maliarskejšiu/ podobu majú ilustrácie **Alexandry Cíchovej** /Slimáčik, Máčik a iné slovenské riekinky, zostavil P. Štefánik, Bratislava, Belimex, 2005/. Maliarske gesto je voľnejšie , veľkorysejšie, narábanie farbou slobodnejšie, výjavy majú svoju dynamiku, švih, avšak povestný moment „podbízivosti“ a ľúbivého vizuálneho ataku je tu evidentne prítomný.

Nevyhla sa tomu ani knižka ilustrovaná **Alenou Wágnerovou** /Meduškin košíček, E. Čepčeková, Bratislava, ML, 2005/, kde krehkosť príbehu je prezentovaná aj krehkosťou figúr , ktoré sú drobné, jemné , často však kompozične nesúrodé. Obálka tiež posúva knihu do bežného vizuálneho štandardu publikácií pre deti.

Autorky ilustrácií **Michaela Nováková a Júlia Leštinská** vybavili výtvarne knihu /Ružový grúň, M.I. Chovan, Ružomberok, Epos, 2005/. Kresba uhlom zachováva monochrómnosť vizuálu, čo je často k dobru veci, ak je aj bravúrne zvládnutá. Medzi jednotlivými obrázkami je diametrálny rozdiel , jedna autorka je menej kresliarsky zdatná ako druhá /hoci identifikovať ich je nemožné/ .Celkový dojem z knihy je nielen monochrómny, ale aj monotónny. Obálka sa snaží byť farebne pútavejšia , obávam sa však, že tento spôsob ilustrovania /ak chcete obal/ neupúta.

Ilustračne hodnotnejšia sa javí výprava **Miroslava Knapa** ku knihe / Čertova svadba, Povesti zo stredu Slovenska, Martin, MS, 2005/, ktorá pri letmom pohľade navodí dojem ilustrácií Petra Cipina. Kresliarka bravúra je u autora jednoznačná, narábanie s linkou, kolorom, a kompozíciou je prirodzené , dynamické . Dokonca čiernobiely fragmenty zapôsobia viac ako farebné celostrany, či obálka. Obálka sa všeobecne stáva dosť výrazným a paradoxným problémom mnohých publikácií, pričom práve toto je plocha na reprezentatívnu výtvarnú prezentáciu.

Poslednou knihou v tejto rade je /Pipo, Vankúšik, Nitka a ich zvierací kamaráti, K. Dašková, Bratislava, Q111, 2005/ v ilustrátorskom vybavení **Vladimíra Čápa**. Opäť ide o kombináciu /koláž/ fotografie hlavnej figúrky, ktorá je dotváraná akvarelem. Figúrka Pipa sa objaví v každom obrázku, ktorý je maliarsky poňatý, ilustrácie pôsobia nekoordinované, sú kompozične rozbité . Sú však nesmierne výtvarne krehké, takmer zraniteľné a kombinácia fotografie pôsobí necitlivo, tvrdo, nesporne rušivo. Tieto dve výtvarné médiá si , žiaľ, nepomohli.

Presuňme sa teraz do kategórie tzv. *alternatívnej* ilustrácie , kde k dispozícii na hodnotenie bolo 10 kníh. Pokúsim sa ich vizuálne „preletiet“, tak ako v mnohých prípadoch nimi „tvorivo preleteli“ ilustrátori. **Miroslav Regitko** do knihy / Prečo veveričky nenosia dáždnik?, D. Pokorná, Bratislava, Perfekt, 2005/ začlenil kresebne ľahké ilustrácie na hranici komiksu. Čiernobiela farebnosť im ponechala svetlo a hĺbku, časopisecký charakter ilustrácie však nepotlačila.

Absolútne nepochopená je ilustrácia v podaní **Diany Uramovej** /Povedali deti, J. Jankovič, Bratislava, T- Distribučná, s r.o., 2005/. Ilustrácia je tu iba akousi „bordúrou“ strán, mimo farebnej obálky v pomerne vtipnom znakovom zjednodušení , navodzuje dojem vymaľovávanky , zjavne nemá vzhľadom na obsah knihy budíť pozornosť, nemala by byť však zanedbateľná.

Diametrálne odlišný prístup odznel v ilustráciach **Milana Stana** /Rozprávky na kolesách, I. Szabó, Bratislava, Štúdio humoru, satiry..., 2005/, kde je možné zaznamenať akýsi historizujúci motív v charaktere ilustrácie. Prezentované sú akoby „známkové rytiny“, kde nepostrádať fragment humoru a súčasnej štylizácie . Staticosť je priznaná a adekvátna. Okrem nie najšťastnejšej obálky, je možné výtvarnú výbavu knihy prijať, hoci aj v jednotlivých výjavoch je kvalitatívny rozdiel.

Drobná knižka nazvaná /Kniha o nočníku, S. Kapalková, Bratislava, Slniečko, 2005/ je **Palom Čejkom** ponechaná vo výtvarnej čistote. Dôraz na znak a farebnosť, zámerne vtipnú štylizáciu postavičiek a jednoznačnosť výpovednej hodnoty knižky je vizuálne adekvátna podporená. Vyrovnaná sa výtvarnému výrazu svetového trendu knižiek tohto typu , nepotláča estetickosť a priznáva jej hravosť.

Miroslav Regitko sa v knižke / Poletíme za dúhou, rôzni autori, Bratislava, Perfekt, 2005/ ocitol v kurióznej situácii. Vizuál knihy je kombináciou kresieb detí zo špeciálnych základných škôl a detských domovov a autorových ilustrácií. Nie je cieľom hodnotiť diela detí /keby aj, boli by mnou vysoko hodnotené/. Preto sa nazdávam, žeby bolo lepším riešením ponechať na tejto ploche práve iba tieto kresby. Kombinácia autorovi skôr uškodila, jeho ilustrácie pôsobia nesúrodo /hoci to je skôr otázka grafickej úpravy/, nakoľko svoju výtvarnú úroveň /opäť mimo obálky/ majú.

Sympatickým prekvapením na tomto poli sú ilustrácie **Stanislava Dudu** /Rozprávky o kohútikovi a sliepočke, M. Černík, Bratislava, Buvik, 2005/. Autor zvolil zámerne štylizáciu, postavičky sú mimoriadne sympatické, farebný atak je na mieste, kompozičné rozvrhnutie adekvátna, sliepky „protagonistky“ majú v sebe svoju mimovoľnú nenásilnú komediálnosť. Nedá sa nepousmiať ☺.

K ďalšej ilustrátorskej kombinácii sa uchýlila publikácia /Moja prvá galéria, J. Bodnárová, Košice, Vienala, 2005/, kde sú k reprodukciám výtvarných diel priradené fragmentálne výtvarné prvky **Miloša Koptáka a Denisy Stanislavovej**. Hoci osobne nebývam veľmi náchylná na zásahy tohto typu do svetových diel, na tejto ploche je zachovaná citlivosť, striednosť , čistota , dokonca zmysel pre mieru a krehkosť v rešpektovaní podkladu. Túto tzv. „dotváraciu“ linku možno chápať ako súčasť obrazu , aj keď vieme, že do neho nepatrí.

Juraj Balogh v knižke / Lepší otec v hrsti ako kamoš na streche, G. Futová, Bratislava, ML, 2005/ sústredil vo výtvarnej ploche do centra výraznú figúru, plnofarebnosť, geometriu v kompozícii i v štylizácii, dynamiku výjavu i komiksový humor. V niektorých polohách fragmentálne kubistický výraz navodzuje dojem dekoratívnosti , predimenzované výrazy tvári dosahujú moment vtipu. Akýsi kompromis medzi výtvarným , znakovým a komiksovým je zahrnutý v sebavedomom geste priznania účelovosti smerom k súčasnemu trhovému uvažovaniu avšak bez urážania umeleckého prejavu i vnímateľa.

Medzi občas ilustrujúcich autorov patrí aj **Daniel Hevier** /Päťka z nudy, D. Hevier, Bratislava, ML, 2005/. Knižka je opäť dôkazom rôznej kombinácie materiálov a autorových kresieb. Vo finálnom tvere navodzuje dojem absolútneho chaosu a výtvarnej nejednotnosti , ktorý ku všetkej úcte k tomuto tvorcovi , sme donútení chápať ako jeho umelecký zámer.

Ilustrácie **Ivana Popoviča** /Detská univerzita aj pre dospelých , rôzni autori prednášok, Bratislava, Perex, 2005/ je pravdepodobne pomerne zbytočné hodnotiť, nakoľko ich kvalita je nesporňa a rokmi overená. V spomínamej knihe sa jeho postavičky popri fotografiách pohybujú ako „návštevníci“ komentujúci napísanú, alebo odfotenú skutočnosť .

V poslednom prezentujúcim bloku /8 kníh/ sa zastavím pri charakteristike tých ilustrácií, ktoré považujem za uplynulý rok za najkvalitnejšie /hoci ich úroveň je tiež pri porovnaní rozdielna/, rozhodne patria do kategórie tých *umeleckých* kníh, ktoré za rok 2005 u nás vyšli. Považujem za potrebné upozorniť aj na skutočnosť, že 5 z autorov sa prezentovalo aj na BIB 2005 /D. Kállay, K. Štanclová, P. Čisárik, M. Matlovičová, T. Vicen/ , boli teda vybraní odbornou komisiou na nominačnej výstave ako autori reprezentujúci na poli ilustrácie našu krajinu v konfrontácii zo zahraničím.

Než k nim pristúpim, dovoľte z tejto mojej pracovnej kategórie predstaviť ešte troch ďalších ilustrátorov. Je ním **Peter Cpin** /Rozprávky o Mladuškovi , J. Rezník, Bratislava, Ikar,2005/, ktorého nie je nutné tiež zvlášť predstavovať pokial ide o ilustračnú tvorbu. Patrí k tým, renomovanejším a frekventovanejším ilustrátorom, hoci jeho ilustrácia je klasická a zachováva si roky svoj štandard. Kombinovaná technika mu poskytuje možnosť hĺbky , svetla i tieňa /tuš/ a farebnosť dodáva jeho kresbám optimizmus a hravosť. Hoci typ ilustrovania možno považovať za trochu prežitý, chápeme ho ako zachovanie svojho štýlu a tradície.

Medzi najprodukívnejších /pokiaľ ide o množstvo vydaných kníh ročne/ je ilustrátor **Martin Kellenberger** /Rozprávky zo skrine, L. Friedová, Bratislava, Regent, 2005 a Slovenské obrázkové povesti, O. Sliacky, Martin, MS v spolupráci so Slniečkom, 2005/. Je tiež jedným z príkladov vydavateľskej „populárnosti“ , stavaní vydavateľa na jednoznačnom vyprofilovanom štýle, možno aj miery prispôsobivosti sa vydavateľovi, schopnosti neodbytne siahnuť po možnostiach a flexibilnej reakcii na literárny podklad. V každom prípade je tento autor dravý vo svojej tvorbe aj predajnosti. V prvej prezentovanej publikácii sa striedajú celostranové plnofarebné ilustrácie s drobnejšími ako výplň textu, vždy vo svojej charakteristickej linke, farebnosti, dôslednosti v drobnokresbe , vo svojej tradičnej poetike, hoci v niektorých prípadoch je už zjavné, že vývoj sa ustálil vo svojej štandardnej forme a často množstvo ide na úkor ešte do nedávna vysoko hodnotenej kvality .

Vo svojom výraze je druhý prezentovaný titul odlišný, je ilustrovaný v podobe komiksu v zmysle radenia obrázkov , ich ohrianienia a vkladania povestných tzv. „textových bublín“. Ide o akýsi kompromis prezentácie klasickej ilustrácie vo forme „pre deti populárneho, komiksu . Tento pokus o „zlatú strednú cestu“ však ukrátil ilustráciu od výtvarnosti a zároveň nenadobudol dojem komiksovej dynamiky. Na komiks je v obrázkoch veľa detailov a kreslenia i statiky, znakový atak , ktorý má byť určujúci sa stráca , na strane druhej ilustrácia ako prvok výtvarný nemá v komiksovom ohrianiení priestor a jej význam aj efekt je potlačený. Zjavne nie každý kompromis je na dobro veci.

Diametrálne odlišná je poloha **Dezidera Tótha** v knihe /Noha k nohe, V. Klimáček, Bratislava, O.K.O. , 2005 – 2. vyd., prvé vyd. Bratislava, Hevi, 1996/ a pravdepodobne pre súčasného respondenta prijateľnejšia. Kombinácia znaku, fotografie, kresby, grafickej hry znásobuje dynamiku, nenuďí, ale je použitá v takej miere , že neevokuje chaos. Ide o akýsi vizuálne „usporiadaný neporiadok“, ktorý nedá vydýchnuť, ale neunavuje a nemätie. Hoci som sa stretla s názorom niektorých dospelých, že táto kniha je vulgárna , ja osobne si myslím, že je vo svojej výtvarnosti čistá, znaková , postmodernistická , autormi aj deťmi pochopená.

Najmladší ilustrátor ,študent D. Kállaya, **Tomáš Vicen** ilustroval knihu, ktorá bola vybraná aj na BIB 2005 /Chumáčik, V. Jančárová, Prešov, vyd. Michala Vaška,2005/. Je poňatá vo svojej maliarskej výtvarnosti , v tmavých tónoch od veľkého maliarskeho gesta k detailu , je evidentná kresebná bravúra i maliarske čítanie zároveň, zmysel pre perspektívnu a svetlo avšak nie je ešte výraz jednoznačne zjednotený, každá ilustrácia má inú hodnotu i výrazovú poetiku. Je to však jedna z možných výtvarných ciest.

Osobne ma vždy poteší kniha ilustrovaná mladou talentovanou ilustrátkou **Martinou Matlovičovou** /Mačky vo vreci , J. Blažková, Bratislava, Q111, 2005/ s ojedinelym výtvarným videním a schopnosťou štylizácie a kombinácie techník a koloru. Odvážne sa hrá s plochou, kompozícia má vždy iný prejav, nebojí sa ju rozbit' , porušiť , kombinovať a doplniť detailami, ktoré sa spravidla hýbu a dodávajú celkovému výjavu sviežu dynamiku, kdesi na hranici parodického humoru a zámernej naivizujúcej srandy. Fantazijné precitovanie konkretizuje v jednotlivých postavičkách, ktoré majú svoj svet, charakter, svoje anomálie, svoju „módu“ a svoj vlastný humor. Jej tvorba je chápaním ilustrácie, kompozíciou, farebnosťou a výpovednou hodnotou výrazná , hoci sa nám prostredníctvom postáv ironicky kdesi smeje. Autorka sa jednoznačne slobodne hrá a tú múdro-smiešnu hravosť prenáša aj na respondenta.

Peter Čisárik /Čarovný chlapec, J. Uličiansky, Bratislava, Perfekt, 2005/ je ilustrátor ,na ktorom je evidentné divadelné videnie obrazu. Jeho ilustrácie majú presne vymedzenú kompozičnú architektúru a poriadok, do ktorej vkladá jemne štylizované figúry s nádyhom ľahkého humorného podtónu . Plochy sú sýto farebné, čisté, naplnené, majú svoju hutnosť a maliarsky charakter. Do plochy papiera „vkladá“ akúsi scénu, ktorá má svoju hĺbku, tajomnosť i sympatický vtip skrytý kdesi v charaktere jednotlivých figúr a v detailoch, ktorými „vybavuje“ svoje postavy ako rekvizitami /ďalekohľad, okuliare, hodinky.../. Jeho ilustrácia nadobúda znaky divadelno-výtvarného prejavu, ktorý však so všetkou samozrejmosťou plnohodnotne v knihe funguje.

Dušan Kállay - je v domácej /i zahraničnej/ ilustračnej tvorbe považovaný za mimoriadne vyprofilovanú osobnosť v rámci svojej profesijnej dráhy ilustrátora. Jeho tvorba odráža vlnu imaginatívnej ilustrácie založenej na fantázii a sne, na kontrastoch skutočného i nemožného. Jedno z jeho grandióznych diel za posledné obdobie /spolu s manželkou Kamilou Štanclovou/ je cyklus známych i menej známych Andersenových rozprávok. Hoci jeho tvorivý výtvarný diapazón sa pohybuje na rôznych poliach, dominanta je na ilustrácii farebnej, surrealistickej s mimoriadnym zmyslom pre kompozíciu a perspektívnu, svetelnú hĺbku, farebný detail a neodmysliteľný nadčasový humor. Ilustračná tvorba je nabitá nikde a nikdy nekončiacou tvorivou invenciou podporenou detskou dušou autora. Ilustrácia Dušana Kállaya má nielen detského „čitateľa“, ktorý vždy musí v obrazovom labyrinte hľadať, ale aj nachádza.

Pendantom vo vyššie spomínanom prezentovanom diele mu je jeho manželka **Kamila Štanclová**, ktorej tvorba hraničí s poetikou Dušana Kállaya, má však akýsi svojský ženský rozmer v spôsobe nanášania farieb /gvaš/ i v chápani plochy a výraze figúr. Jej výsostne maliarsky charakter ilustrácií dopĺňa a spolužije v celom kontexte projektu Andersenových rozprávok . Kolor, kompozícia , zámerné predimenzovávanie postáv a výtvarných prvkov dáva výjavom hutnosť a výtvarnú nástojčivosť pertraktovanej príbehovej výpovede. Maliarske gesto je veľkorysé, odvážne a zároveň vo finálnom výjave má svoju mäkkosť i dynamiku. Kompletne dielo Andersenových rozprávok týchto dvoch významných reprezentantov slovenskej ilustračnej tvorby je monumentálnym výtvarným počinom doma i v zahraničí a autori majú možnosť ho prezentovať v reťazci jednotlivých samostatných výstav v rôznych krajinách.

Z vyššie uvedeného a povedaného je zjavné, že ilustračná tvorba na Slovensku za uplynulý rok, ktorá bola knižne vydaná , má rôznu úroveň , charakter, podmienky a možnosti žiť, prežívať a tak či onak fungovať v trhovej mašinérii. Tento stav nie je ani nový a pravdepodobne sa ani výrazne v blízkej budúcnosti nezmiení. Nechcem však na záver pôsobiť pesimisticky , hoci vyhliadky na lepší stav v tomto smere závisia v značnej miere od peňazí, vkuisu, pochopenia a zmyslu pre to estetické, umelecky hodnotné, čo formuje detskú psychiku , vytvára vkusové hodnoty diet'at'a i nepriamo náhľad na svet a život. Aj kvalitná detská kniha profiluje z neho kultivovaného človeka v reťazci „spočiatku podvedomých vnútorných pochodov, dojmov , reakcii i následných konkrétnych výstupov v dospelosti.

V poslednom bloku som predstavila knihy , ktoré sú reprezentantmi spomenutých atribútov a hoci ich nie je veľa, mali by sme sa tešiť, že vôbec za danej súčasnej situácie sú. Hoci ilustrátorský vesmír má svoje úskalia, svoje rotácie i svoje zákonitosti, nebojím sa „galileovsky“ skríknut „a predsa sa točí“. Dokedy - závisí vo veľkej miere aj od globálnej klímy v našej kultúrnej spoločnosti .

Mgr. Barbara Brathová
historička umenia
vedúca Sekcie BIB